

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felváll-
alunk és jutányos áron végeztünk.

Meqjelen hetenként egyszer szombaton, másfél lpen.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltenek.

Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Ének.

Ad notam : Gyöngye violának.

Sötét felhő repül vihartól kergetve,
Hol találok nyugtot valahára, merre ?
Ott lenn siri nyoszolyámon —
Tán ott sem lesz nyugovásom.

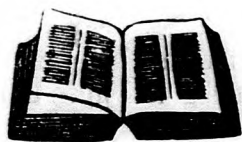
Törbeesett madár kiált keseregve,
Ki nyujthat balzsamot vérező sebemre ?
Kik szeretnek, ők sem, hiszen
Ő érettük vérzik szívem.

Záporoső zuhog patakként, sebesen,
Óh hogyan könnyitsek vergődő lelkemen ?
Hullhat, mint a zápor könnyem,
De még sem lesz lelkem könnyebb.

Tehozzád járulok óh irgalmas Isten !
Tekivüled nincsen, aki megsegítsen,
Szent lelkedben van nyúgvásom,
Szent Fiadban gyógyulásom.

Szegény és szenvedő kedves te előtted,
A megtörött szivet nem veted el tőled,
Lábadnál hát lepihenek,
S bizva várom kegyelmedet.

SZÉKI ÁKOS.

Nem kell.

Nagy várakozással néztünk elébe a gróf Apponyi Albert kultuszminiszter előre bejelentett beszédének. A milyen nagy volt a várakozásunk, olyan nagy a csalódásunk. Apponyi nem nyilatkozott teljes határozottsággal, pedig most csak az lehetett volna megnyugtató s az pedig, a mit mondott, a lehető legrosszabb kilátásokat nyújtja a jövőre s így elfogadhatatlan.

Elfogadhatatlan a lelkészi fizetések 1600 koronás alapon leendő rendezése és a 2400 koronás kiegészítésnek, korpótléknak elhalasztása. Mert csak ezt teheti a róm. kath. lelkészek kongruájának előtérbe állítása és a lelkészi kongruának méltányosabb alapokra fektetett általános rendezésére vonatkozó szándék egyszerű bejelentése.

A kongrua általános rendezésének állami szándéka sem valami megnyugtató így magában véve. Történt már olyan rendezés az állam részéről, hogy némely tisztviselői és alkalmazottai kisebb fizetéssel kerültek ki a rendezésből, mint a mivel az előtt birtak. Szorosabb körülményre és határozottabb kijelentésekre lett volna itt is szükség, de ezt most hagyjuk. A tény, a mit a kultuszminiszter beszédéből leszögezhetünk az, hogy a kongruának általános rendezése ez alkalommal nem várható, azért a kath. lelkészek fizetése is csak 1600 koronáig egészített ki.

Biz ez nem valami örvendetes dolog magokra a nőtlen róml kath. papokra sem, még inkább nem a családos gör. kath. orosz lelkészekre nézve, de leginkább nem miránk magyar prot. lelkészekre.

Magyar kath. lelkésztestvéreinknek legalább nincs gondjuk a család fentartására, nem sir utánnuk se kicsi, se nagy. (Elég nagy vétek!) A gör. kath. nőspapok is számot tarthatnak a különböző kedvezményekre (ingyenes gyermekneveltetés, alapítványok) és püspökeik állandó segítségére. Mi azonban nem várhatunk senkitől s nem támaszkodhatunk senkihez. Lelkészi árvaházaink, internátusaink nincsenek. A Szent Imre és Rákóczy kollégiumhoz hasonló intézmény megteremtéséhez mi nem kaptunk állami segítséget s midőn a debreceni főiskolával kapcsolatban épen ilyen modern internátusokra gondoltunk, az állam ridegen visszautasította kérésünket.

Minden harag nélkül azt kell mondanunk azért, hogy mit a gróf Apponyi minket illetőleg is

bejelent, az a kath. részre is elégtelen, nekünk pedig éppen semmi. Azért nem is kell.

De nem kell és elfogadhatatlan a kath. autonomia és nekünk adott állami segély becikkelyezéséről szóló bejelentés is. A kettőt szoros egybefüggésbe hozza a kultuszminiszter. Ez tévedés, nem lehet ezek között junctim. Az ország mostani urai eladományozhatják az állam javait és elpredálhatják az ország vagyonát. Mi ugyan abban reménykedünk, hogy meggátolhatjuk őket ebben a felekezeti elfogultságtól vezetett veszedelmes törekvésünkben. De történjék bármi. Hallgatási és büntársi díjjal a minket törvényesen megillető követelés teljesítését el nem fogadhatjuk. Sőt egyáltalában erkölcstelennek tartanánk e tekintetben bármi előnyös alkuba is belebocsátkozni és az állami érdek megvédésétől eltekinteni.

Elég baj, ha az állam létérdekének védelmezése itt is első sorban a mi vállainkra hárul, de ez nem azt teszi, hogy ezt a természetes kötelezettségünket ne teljesítsük. Reményljük, hogy nem leszünk magunkban és lesznek firigytársaink: a törvény, az országgyűlés, a trón, a nép.

Magát a kath. autonómiát azonban nem ellenezzük, sőt mint a szabadság első gyenge megmozdulását s az abszolút pápás államban az elnyomott állampolgárok és a nép első, alkotmány utáni törekvését a legmelegebben üdvözljük. Lesz alkalmunk idevonatkozólag bővebben is kifejtteni még nézetünket s az a hitünk, hogy az megfelel mindezen autonomia követelményeinek, mind az egyház és állam jól felfogott és jogos érdekeinek.

Arról pedig a mit Apponyitól most megtudtunk minden köteles tiszteletünk mellett, melylyel magyar állam minisztere iránt tartozunk, minden harag és elfogultság nélkül, melylyel e fontos ügyet tárgyalni óhajtjuk, csak azt felelhetjük, hogy nem kell. Nem kell.

Nem a fizetésrendezés elhalasztása, sem a recompenciaképen felkinált segély becikkelyezésének a kath. autonómiával leendő összekapcsolása és összezavarása. Nekünk jogunk van ahhoz, hogy addig, a míg az állam és egyházak utja szét nem válik, az 1868. 53. t.-c. szerint mi is egyenlő elbánásban részesítettünk s a lélekszám arányában azt a segélyt, a mi az állam részéről egyik vagy másik felekezeten megadatik, mi is megkapjuk. Ez a segély pedig nem egy-két-három millió, hanem 17—20 millió tisztán csak a mi részünkre. Ezt kérjük mi és kérjük minden a kath. autonómiára vonatkozó,

unctim nélkül. Nem együvé tartozó dolgok ezek. Más a felekezetekkel való egyenlő elbánás s más a kath. autonomiával való kísérletezés. Ez szorosán véve nem is állami feladat. Ez a nagy róm. kath. egyháznak a magánügye. Nem is volna célszerű ezt államilag a magyar katolikusokra rá oktroyálni. Elég baj, hogy a nemzetiségi egyházakkal így jártak el. Azért erre az államilag patentírozott kath. autonomiára is azt kell mondanunk, hogy ez nem lehetséges és ilyen alakban nem fog kelleni maguknak a magyar katolikusoknak se. Ellenben a létező törvények, a méltányosság, az állam jól felfogott érdekében állana, ha az állam az egyházakkal szemben az egyedül lehetséges egyenlő elbánás alapjára állana s míg a bevett egyházak lelkészei az állammal a mostani összeköttetésben állanak — fizetésük méltányos rendezéséről gondoskodnék s a felekezeteken belüli önrendezkedési törekvéseket, autonomia szerzési és alkotmányosság behozatali kísérleteket bizná első sorban az illető egyházakra s csak ha egyháziilag megállapítottak azok, venné legfőbb felügyeleti jogánál fogva bírálat alá, hogy ezek az alkotmánybehozatali tervezetek megfelelnek-e az állam érdekeinek? Ime mindezekben mindnyájan megegyezhetnénk, az azonban amit Apponyi bejelent, az egyházaknak sem kívánatos, az államra nézve pedig egyenesen veszedelem. A mi végül a békességet illeti, azt országostul óhajtjuk, de az csak a mesében van ma már s ha így halad, még onnét is kimarad.

Dr. Ferenczy Gyula.

Apponyi beszéde. A M. Sz. kommentárjval.*

„Tárcám csendes munkaköréből gyakran ragadtak ki azok az egyéb kérdések, melyek megoldása nemzetünk jövőjére döntő befolyással van. E zavaró körülmény nélkül teljesebb eredményre hivatkozhatnám, mint vallás- és közoktatásügyi miniszter. Így is reá mutathatok a nemzeti népnevelés reformjára, melynek betetőzéséhez — a törvényhozási téren — már csak némely aránylag könnyen keresztülvihető rendszabály szükséges; hivatkozhatom kulturális életünk azon fellendülésére, mely számszerű kifejezést nyer abban a tényben, hogy tárcám költségvetése, melyet 53 millióval vettem át, most 90 milliót közelíti meg. Megemlíthetem azt, hogy készen van az 1898. évi kongrua törvény novel-

lári módosításáról szóló javaslat, mely ama törvény határozmányait, az állampénztár minimális megterhelésével a katolikus lelkészekre kiterjeszti és egyszersmind annak némely feltűnő hiányosságát orvosolja; ép úgy készen van a katolikus autonómiának és a protestáns egyházak dotációjának becikkelyezésére vonatkozó javaslat, mely utóbbi az 1848: XX. t.-cikk 2-ik §-ának teljes érvényesítését is biztosítja. Ezekkel azonban e törvény 3. §-ának végrehajtását befejezettnek nem tartom, hanem egyidejűleg megindítani szándékozom a lelkészi kongruának méltányosabb alapokra fektetett általános rendezését, az állam pénzügyi ereje által elénekbe szabott korlátok közt. Ezeknek az ügyeknek az átmeneti korszak alatti keresztülvitelét becsületbeli kötelességemnek tartom, mely alól csak az menthetne fel, ha idő előtt kellene tárcámtól megválnom; meg is van ezekre nézve a teljes elvi megállapodás a kormány kebelében. Igen behatóan foglalkozom továbbá a protestáns theologiai fakultásnak egyetemi keretben való felállításának, valamint a zsidó vallás szervezetének kérdéseivel és egyáltalán mindazon jogos kívánalmakkal, amelyeket az egyházak a paritásos állammal szemben támaszhatnak. Szigoruan ragaszkodom mindenben a jogegyenlőség elvéhez és így mindezen intézkedésektől bizton várom a vallási béke fentartását és beláthatatlan időkre való megalapozását. E bizalmamat nem ingatják meg a békétlenségnek itt-ott mutatkozó jelenségei. Mert ami tárgyi alapja lehet a felmerülő nyugtalanságnak, azt mindig kész vagyok teljes elfogulatlansággal megvizsgálni és annak elhárítására tölem telhetőleg közreműködni; azok a mozgalmak pedig, melyek némely oldalról nyilvánvaló politikai vagy személyi célzatokkal támasztanak, nem fognak azzal az erővel birni, hogy harcot keltsenek, ahol a haza szent érdeke békét parancsol. Ilyen jelenségekkel szemben bizom felekezeti és pártkülönbőség nélkül a vezető férfiak lelkiismeretességében és maguknak a széles rétegeknek józanságában. Én több mint harminc esztendőn át ellenzéki férfi voltam, de — bármily élesek voltak harcain az akkori kormányrendszer ellen — sohasem használtam föl e harcok fegyverét a vallási ellentétek felköltésére, vagy létesítésére. Akiben a felelősségi tudatnak csak egy szikrája él, hasonló tartózkodást fog tanusítani legmélyebb elkeseredettségében is.

Apponyi e beszédében tehát nyíltan bejelenti, hogy mit ad a katolikus egyháznak. Mindenekelőtt kiegészíti a katolikus alsópapság fizetését 1600 koronára az 1898. kongruatörvény alapján, amely hasonló méretekben rendezte a protestáns papság kongruáját. Ez újabb milliók megterhelését jelenti az államkasszáknak.

Elismerjük, hogy a katolikus alpapságnak is feltétlen joga van a tisztességes megélhetést biztosító fizetéshez s szégyenletesnek tartjuk magunk is, hogy

* Gróf Apponyi Jászberényi nagy beszámoló beszédéből közöljük a ránk tartozó részletet.

Magyarországon egyetemi végzettségű emberek 1600 koronát meg nem haladó fizetésen tengődjenek. Különösen szegényletes helyzet ez akkor, amikor ugyanannak egyes szerencsés kiváltságosai évente sok-sok száz-ezer forintokat élveznek. A legnagyobb mértékben kívánatos lenne az alpapság fizetésének rendezése, de történjek ez abból az egyház által élvezett vagyonból, amely eredetileg is egyházi célokra rendeltetett. Legfőlegb nem lesz majd az esztergomi érseknek 96 ezer holdnyi birtoka, a kalocsai érseknek sem lesz egészen 87 ezer hold földje, hanem valamivel kevesebb lesznek kénytelenek beérni.

Apponyi azonban az állammal fizetteti meg az alpapság kongruakiegészítését. De nem értjük, miért egészíti ki 1600 koronára s miért nem mindjárt 2400-ra. Hiszen beszédében kijelenti, hogy a kongruának méltányosabb alapokon való általános rendezését is tervbe vette s tudjuk, hogy ez az általános rendezés a fizetésnek 2400 koronára való kiegészítését jelenti. Ezt kéri papságunk is. Most már, ha Apponyinak komoly szándéka a 2400 koronára való fizetésekiegészítés, miért nem rendezi mindjárt így a katolikus alpapság fizetését? Ez nem lehet tiszta dolog. Mert vagy egyáltalában nincsen szándéka a lelkészi fizetéseknek 2400 koronára való kiegészítése, vagy pedig előbb a protestáns lelkészek fizetését akarja rendezni, hogy ismét azokra való hivatkozással egészítse ki a katolikus papságét is, mondván: ha az állam 2400 koronára egészíti ki a protestáns papság fizetését, méltányos, hogy hasonlóképen cselekedjék a katolikus alpapsággal is. S ennél fogva ki fogja egészíteni majd a katolikus papság fizetését is, természetesen állami pénzből, a főpapság minden anyagi hozzájárulás nélkül, megmentvén ezzel egy pár milliót a dusgazdag főpapoknak.

Beszédének másik érdekes része az, hogy a katolikus autonómiaira vonatkozó törvényjavaslat már készen van s az ehhez fűzött azon megjegyzés, hogy ezt mindenáron megakarja csinálni. Hogy milyen lesz ez a javaslat, arról nem beszél, de az kitűnik beszédéből, hogy a protestánsoknak rekompensációképen még csak nem is a 2400 koronás fizetésekiegészítést akarja adni, hanem csupán becikkelyezni óhajtja a 48. XX. t.-c. révén adandó 3 milliót.

Ez ellen a protestáns egyházaknak, ha van még bennük szikrája az önérzetnek és öntudatnak, a leghatározottabban tiltakozni kell. Mert nem lehet azt el-tűrni, hogy a katolikus egyházat az autonómia révén hihetetlen és nem értékelhető vagyonhoz és hatalomhoz juttassa s ugyanakkor a protestánsoknak annak morzsáját adja meg, ami azoknak törvény szerint úgy is kijár. Mert azt csak nem fogja elhitetni Apponyi senkivel sem, hogy ajándékot ad akkor, amikor törvényben biztosított jogainkat cikkelyeztetni be.

A mi álláspontunk az autonómiát illetőleg az, amennyiben ezerszer meggyőződünk arról, hogy a katolikus autonómiának nincsen semmi más célja, mint az egyház által élvezett vagyon megszerzése, — hogy az autonómiáról beszélni sem szabad addig, amíg az egyház vagyonának jogi természete meg nem vizsgálatik s amíg a bebizonyítható módon állami vagyon eredeti rendeltetésének (betegápolás, iskolák felállítása stb.) vissza nem adatik. Ami aztán az egyház birtokának bizonyul, arról beszéljen a kath. autonómia. — Ebből az egyetlen jogos és helyes álláspontból mi nem engedünk s a legnagyobb agitációt fejtőnek ki mellette ha lenne erős, ellenállásra képes protestantizmus. Amennyiben azonban ilyen nincs, anélkül, hogy mi álláspontunkból valamit is engednénk, kérjük a protestantizmust, hogy ne tegye magáévá a mi álláspontunkat, — vagy annak élvi fentartásával iparkodjék az autonómiáért annyit kikövetelni, amennyit csak lehet. Mert, ellenállásra képtelen protestantizmus hiányában bizonyos, hogy a katolikus autonómia meglesz. Jobb tehát, ha nyerünk azon és minél többet, mintha ellenfeleink megerősödnek s mi maradunk a régi állapotok között.

Igazán protestáns és hazafias álláspont lenne: feltétlenül tiltakoznia az autonómiának a jelen állapotok között való törvénybeiktatása ellen. De mert a viszonyok ma olyanok, hogy e tiltakozás eredménytelen lenne, iparkodjék a protestantizmus ebből annyi előnyt megszerezni, amennyire csak képes. S olyan rekompensációval, mint ez az Apponyi-féle, ne engedje betönni a száját.

Ahogy azonban mi a protestantizmus mai derék, önzetlen vezetőit ismejük, nagyon félünk, hogy belenyugszanak az Apponyi-féle megoldásba, és mint eddig úgy most sem fognak egyetlen lépést sem tenni a protestantizmus érdekéért,

Amit Apponyi a protestáns theologiai fekvőnek egyetemi keretben való felállításáról mond, azt egyelőre nem vehetjük tulságosan komolyan s az még nagyon is a jövő zenéje. Mert ha Apponyi behatóan foglalkozik valamivel, az azt jelenti, hogy majd valamikor beszél arról.

Hasonló súlylyal bír a zsidó egység ügyéről szóló nyilatkozata is. Mindenki, a zsidók éppen úgy, mint Apponyi igen jól tudja, hogy a zsidó egység dolga: fantazmagoria és abszurdum. Óhajtandó, — de lehetetlen. Aki azt mondja, hogy megcsinálja ezt, vagy nem ismeri az állapotokat, vagy pedig meggondolatlanul beszél. S ha Apponyi azt kívánja magának, hogy addig maradjon kultusz miniszter, amíg a zsidó egység dolgát megcsinálja, akkor beláthatatlan időközön belül „nem kellene tárcájától megválni.“ De őt, aki eddig mindig duzzadt az önérzettől, most úgy látszik, gonosz és ne-

héz sejtelmek gyötrik a tárcájától való megválást illetőleg.

Ami pedig Apponyinak azt a kijelentését illeti, hogy a felekezeti béke nincsen feldulva, meg hogy ő a felekezeti békét ápolja, olyan kijelentések, amiket már hallottunk az ő szájából s amelyekkel nincsen kedvünk vitatkozni. Már maga az a fény, hogy ilyesmi ellen védekezik minden apropos nélkül, eléggé mutatja, hol van legkönnyebben sebezhető oldala. Az pedig, hogy másokat is kér a békére azt mutatja, hogy nagyon is jól tudja, miszerint intézkedései a nem katolikusoknál a „legmélyebb elkeseredést“ fogják felkelteni. Ne tessék a hazára és egyebekre hivatkozva ajánlgatni a felekezeti békességet, hanem méltóztassék a kegyelmes urnak minél kevesebb okot adni a „nyugtalanságra“ és a „békétlenségre.“ A haza szent érdeke igenis békét parancsol, de véleményünk szerint ez a béke akkor fog megszületni, ha majd a kegyelmes urnak nem lesz hatalmában napról-napra megpiszkálni a mások felekezeti érzékenységét.

Esperesi megnyitó

az alsószabolcs-hajduvidéki egyh. megye 1908. okt. 20-iki gyűlésén Elmondta Dr. Baltazár Dezső esperes.

Szívesen mellőzném elnök megnyitó beszéddel foglalni le a közgyűlés amugy is rövidre szabott, drága idejét; de a közélet rohamos sodra rövid időközökben is annyira felduzzasztja a fontos eseményeket, hogy mellettök szó nélkül elmenni felelősségem nem engedi.

A sötét oldallal kezdem. A világosat úgy is vékony sávra szoritotta kedvezőtlen csillagzat alatt álló sorsunk.

Utolsó találkozásunk óta szorgalmasan járt hozzánk az enyészet szomorú adóját rajtunk behajtani. Elvitte agg püspökünket: Kiss Aront, akit életének munkára tehetetlen alkonyatján is boldog nyugalom volt birni. Tudni azt, hogy egy érdemekkel koszoruzott hosszú élet záró kövénél, a tökéletesség kutfejéhez közvetlen közel ott ül és érettünk szüntelen imádkozik az élet próbáiban megtisztult lelkü főpásztor, kinek lelkének szemei a mennyeieken függenek; sejtve azt, hogy távozása nyomán vihar keletkezhetik, melynek lezajlása után nehezen hegedő sebek maradhatnak a belső egyetértés felette kívánatos állapotán: bizony boldog nyugalom volt ő, fejünknek bölcsességgel, szeretettel, érdemekkel tündöklő fehér koronája.

Mentek utána egymás után; Garzó Gyula

a szerető szivü nagy tudos, Kiss Albert, a kálvini következetesség vasembere, pótolhatatlan helyeket hagyva magok után.

Egyházmegyénket közvetlenül is érte gyász. Itt hagyott bennünket lelkészi karunk agg nesz-tora: Borus Lajos. Negyven esztendei hűséges szolgálatára következett rövid földi pihenés után a mennyei nyugalom örök honába tért.

Ezekkel a szomorú előterjesztéseimmel a kegyeletes megemlékezésnek kívántam adózni, kérve a felsorolt megboldogultak emlékezetének és érdemeinek jegyzőkönyvi megörökítését.

A világos oldalra fordítva figyelmünket meg kell emlékeznünk új főpásztorunkról: Eröss Lajosról, kit a mennyei Atya bölcsessége és szeretete, gyülekezeteink tulnyomó többségének akarata útján vezérünk-ké rendelt. Ismeretes hit-elvi, egyházpolitikai és egyháztársadalmi álláspontjának a mi reform. egyházmegyénkével azonosságán felül megválasztásához fűződő örömmünket csak fokozni tudja az a körülmény, hogy körünkben töltött lelkipásztori működése folytán kiváltképen a mienknek mondhatjuk őtet. Vajha mindazon jogosult reményeket, melyekkel főpásztori működése elé bizalommal tekintünk valóra engedné válni a minden jó adomány és tökéletes ajándék kegyelmes osztogatója. Annyi bizonyos, hogy a felekezetközi helyzet mai viharos stádiumában nehéz feladatok súlya vár a vezérre. Mindnyájunk személyi tekinteteket félret-evő, lelkesült, odaadó támogatására van szükség, bárminő megkülönböztetett buzgalom és talentum alkossák is vezéri működésének hajtó erejét.

Az a támadó fellépés, melylyel a klerikális reakció a meghódított politikai hatalom, a klérus és a szervezett egyháztársadalom hatalmas készenlétének segélyével felekezetközi helyzetünk jogbiztonságának, egyházunk existenciájának ép-sége ellen tör: egész leplezetlenségében áll im-már minden figyelmes és elfogulatlan szemlélő előtt. A helyzet idején való felismerése, aminek érdeme egyházmegyénktől el nem vitatható, nem mondatik többé rémlátásnak, hanem a bekövet-kezett szomorú és aggasztó események által iga-zolva az elfogulatlan elemek általános elismeré-sének palládiuma alá került. Ha lett volna még a jóhiszemű kételynek valami árnya és a ké-nyelmes bizalomnak valami támpontja, azt is eloszlatta, felforgatta volna az a pápai dekrétum, amely „Ne temere“ név alatt a római kuriának a békeesség rombolás újabb herosztateszi dicső-ségét megszerezte. Ennek a dekrétumnak külön-böző hatályt tulajdonítanak egyházunkon kívül

és belül. A tulsó oldalon kizárólag a római katolikus egyház belügyének körébe szeretik szorítani s hevesen tiltakoznak a kívülről jövő bírálat jogosultsága ellen. Belül a jogi vonatkozások kapcsolatából prédikálják kiszabadítani és pusztán az erkölcsi ellensúlyozás eszközt ajánlják ellene. Én úgy vélekedem, hogy mivel a dekrétum hazánk nagy erőfeszítésével s a liberalizmus felejthetetlenül impozáns diadalával megalkotott jogintézménye ellen tör; tör pedig a vallásos lélekre nyomakodó legintenzivebb ráhatás eszközével, ehhez az ügghöz minden állampolgárnak nagyon is nagy köze van. Nem mondom azonban, hogy a dekrétumnak olyan jogi hatálya volna, mintha a tételes hazai joggal szemben egyenlő erejű tételes jogot állítana, hiszen ezt az állami souverainitás egysége és osztatlansága ki is zárja. De egyet nem szabad felejteni. A dekrétum jogforrása: a római pápa nemcsak egyházfő, akinek cselekedetei és rendelkezései tisztán a lelki, vallási vonatkozások transcendentális körébe tartoznának, hanem a nemzetközi viszonylatban állami souverain; épen olyan, mint bármelyik császár és király, akinek cselekedetei és rendelkezései tehát, mihelyt valamely állami jogát, jogintézményét támadólag érintik, tüstént a jogsértések kategóriájába sorakoznak és aként bírálandók el, mintha valamelyik államtó a nemzetiségileg hozzátartozó idegen állampolgároknak anyaállamok intézményei ellen adna instrukciót. Valóban csodálkozni lehet, hogy kormányköreink olyan csekély jelentőséget és értéket tulajdonítanak az önálló államiság önértékének, hogy egy idegen souverain által elkövetett jogsértéssel szemben repressaliókat alkalmazni eszközbe sem jut.

Igy haladunk aztán a lejtőn lefelé. A nemzet ellenálló képessége teljesen enervált állapotban türi a visszafejlesztés szomorú torturáját, amelyben a legkinosabb szerep, de egyszersmind a legparancsolóbb hivatás a protestáns egyházaknak jutott. Ki is van már adva a jelszó a védekezésre, nem egyedül vivódik már az Orsz. ref. Lelkészegyesület a keserű küzdelemben. Egy évvel ezelőtt megzendített riadó programját visszhangozzák a legkonzervatívabb tanácsstermek is. Az országos védekezés hatalmas szerve megalakult a múlt hó 30-án az Orsz. vallásegyenlőségi szövetségben, melybe ha a kötelesség és lelkesedés, az egyetemes felvilágosodás és nemzeti haladás kultusza be vezérli az összes felvilágosodott elemeket vallás-felekezeti különbség nélkül, akkor a klerikális reakció dicstelen próbálkozásának sötét emlékével egy újabb szellemi

és erkölcsi, politikai és nemzeti hanyatlás korszakáig eltemetkezhetik.

Jóleső örömmel állapíthatjuk meg a sok bajok között, hogy a kölcsönös megértés és békeesség lelke kezd honolni azok felett a mozgalmak felett, melyeket az egyházi közélet és egyháztársadalmi élet pangása, továbbá a kívülről jövő támadások elemi erővel kényszerítettek elő. A felismert veszély a felületes bírálat szeszélyét kijózanítja s viszont a szervezettséggel járó felelősség a tuzásokra hat jótékonyan.

A külső veszedelmek elleni védekezés közben alig jut időnk belső anyagi ügyeinkkel foglalkozni, pedig az egyházi adózásról szóló III. t.-c. végrehajtása olyan belső veszélyek csiráját rejti magában, melyekkel minden egyháza sorsáért aggódó léleknek nemcsak számolni kell, hanem azoknak elhárítása érdekében minden lehetőt megtenni. Az egyetemes konvent, illetve az egyetemes adóalapú végrehajtó bizottság — hogy tovább ne specializáljak — ugylátszik nem tartja elég kategorikusnak egyházi törvényünk ama rendelkezését, hogy a III. t.-c. 13. §-ában meghatározott adókulcs életbeléptetésének feltétele mellett a rendes szükséglet fedezetlen összegéhez, mint „megteelő évi segélyhez,” minden egyházközségnek joga van és hogy a gyülekezetek tagjai csak a III. t.-c. 16. §-ában említett rendkívüli szükségletek előállta esetén róhatók meg a törvényben meghatározott adókulcson felüli teherrel. A helyzet az, hogy a folyamodott egyházak a rendes szükségletek fedezetlen összegéhez sem kapják meg a megfelelő segélyt s ennél fogva rendes szükségletek címén a törvényben meghatározott adókulcs felett, tehát törvény ellenére kell hiveiket megadóztatniok. Ezen az ügy törvényünk, mint egyházi hatóságaink tekintélyét s a gyülekezetek békeességét súlyos veszedelemmel fenyegető kínos állapoton semmit sem segít az, hogy a végrehajtó bizottság a rendes szükségletek összegén a törvény intencióiból egyáltalán ki nem magyarázható elvi és határidői megszorítások útján tetemes leszállításokat eszközöl és hogy pl. a többek között, míg az 1907. január 1. után jelentkezett újabb szükségleteket figyelembe nem veszi, addig az az óta emelkedett jövedelmeket felhasználja a segélyalap védelmére, mert ezek az intézkedések míg egyfelől csak a törvényesség vékony látzatának csekély sikerü védelmezésére, fenntartására, másfelől azonban az elkeseredés fokozására és arra alkalmasak, hogy a törvényes terhen felüli adótól szabadulás feltett felekezeti iskoláink államosításának rohamos folyamatát fogja

megindítani az egész vonalon. Az egyetemes konvent tett ugyan lépést az államsegély fel-emelése iránt, a mi a római kath. autonomia javára tervezett egy milliárdos állami adományozással gondviselészerűleg kvincidál, azonban a szükségletek újabb s a törvény szelleme és betűjének megfelelő felszámítása nélkül már ez sem segít a letárgyalt egyházak baján.

Bizony az általános helyzet tüneteiből kevés vigasztalót tudunk kiolvasni. Csak a mult tanulságainak csillaga sugároz reményt. Ha egyházunk a halálos veszedelmekben megtudott állani, ha a súlyos megpróbáltatások vérkeresztiségén diadalmasan tudta keresztülvinni az ősök hitét, Isten segedelmével megfogunk állani mi is a veszélyek között, sőt ha felfokozzuk magunkban a bátorságot és tetterőt, ha kardunk rövidségét a buzgalom lépésével fogjuk kitoldani, ha összetartunk és egyetértünk, ki is vezetjük roncsolt hajónkat a zátonyok, örvények és viharok közül az evangéliumi szabadság és világság csöndes, békés kikötőjébe.

reit. Ha visszavágyik Amerikába éveken át szolgált valamelyik magyar lelkész, kivált ha hazánkban képezte-tett, fogadjuk ölelő karral, új erőt, új tanulmányt, új gyakorlati ügyességet hozand át magával és mi fogunk nyerni. Ne avatkozzunk belügyeikbe, mások ott a viszonyok különben is. Ott élet van és nem alakosság. Hadd alakuljanak esperességek legfeljebb azt kérhetjük, hogy az esperes évi jelentését, melyet az ottani zsinatnak benyújt, küldje meg tudomás végett a konventhez, hogy abból látván, szükség esetében szereteti adományunkat mi is elküldhessük. Tartsuk fel a legjobb viszonyt amerikai hitrokon egyház zsinatjaival, a béke virágai fognak nyiladozni. A református hit és jelleg megmarad véreinknél, a nyelvet, a nemzeti érzést a lelkészek, a presbyterium és a családok őrizték a meddig lehet. A jólétre szert tett visszavándorlóink legalább őseik hitével térendenek haza s nem a hitetlenség és vallástalanság sivár nihilizmusával. Egy hazai magyar, egy amerikai református és egy presbyterián képviselő és egy megbízott, lehet az areopág mint triumvirátus, kik előtt a Kálvini földolog: az Isten ígéjének szentsége lesz az irányadó, ez lesz képes boldog révpárt felé hajtani amerikai ref. magyarjaink egyházi hajóját.

Balogh Ferenc
hittanár.

IRODALOM.

Két bírálat.

(Folytatás.)

Csak egyet ajánl egy általánosságban, hogy a két testvér amerikai egyház képviselőivel együtt állapítsuk meg békülékeny lélekkel, közmegegyezéssel a biztos és sikeres megoldást (106. l.) Szerettük volna hallani pontonként a megoldási javaslatot. Ez elmaradt. Ezzel végződik a tanulmány.

Meggondolandó pedig az is, minő új bonyodal-maknak mehetünk pedig elébe, ha kivándorlóink egy szakadéka a baptista, congregationalista, unitárius vidékeken települve meg, azok hódítványai válnak. Meggondolandó, ha hazai egyházunk nem enged lelkészeket ki: a szükségétől hajtva az amerikaiak fognak nekünk ott lelkészeket képezni, a kik aztán nem honn nevedek, a magyar anyaegyház szellemét nem lesznek képesek megővni kellőleg.

Nekünk nincs egyéb teendőnk: megkérdezni az amerikai két gondozó és egyházalkotó testületet, hogy mivel járuljunk szép munkájuk segélésére?

Ne mi, de ők mondják meg, mit óhajtanak tőlünk. Azokat aztán teljesítjük. Ugy tudom, ők csak azt kérendik: ha új gyülekezetet alkotnak, mi bocássunk közzéjük zaklató feltétel nélkül papokat. Ennyi az egész. Pénz nektek nem kell. Elég szegények a mi egyházaink, Amerikában egy magyar lelkész 5000 koronát kap . . . míg nálunk száz és száz kongruás egyház messze van oly jövedelemtől. Fordítsuk ide a kiküldött dollárok ez-

KÖZÉLETÜNK.

A szatmári egyházmegye közgyűlése.

A szatmári ref. egyházmegye október hó 5-én tartotta őszi rendes közgyűlését Fehérgyarmaton Biki Károly esperes és Luby Géza főgondnok kettős elnökléte alatt. Megjelent a tanácsbírói és lelkészi kar teljes számban.

Az ülést Biki Károly esperes magasztos imája nyitotta meg, amelyben megemlékezett a nemzeti gyászról is. Ezt követte az esperes megnyitó beszéde, amelynek keretében beszötte az egyházpolitikai mozgalmakat, megemlékezett kegyeletesen a püspök haláláról és ama veszteségről, amelyekkel kiválóbb férfaink halála által sújtotta a sors egyházunkat. Kapesolatosan bejelentette a püspökválasztás eredményét, miszerint az egyházkerület nagy többségének bizalma nt. Eröss Lajos theologiai tanárban összpontosult. Több esperes előterjesztése után a főgondnok tett jelentést az egyházmegyei sorsjáték ügyéről, melynek sikere biztos, a huzási határidő 1908. január 25. A gazdag tárgysorozatból kiemelkedtek a következők. A tanítói gyámintézet tisztikarát közgyűlés fegyelmi uton elmozdítja. Özv. Papp Kálmáné urnő 4000 kor, kegyes alapítványát a simai egyház részére hálás köszönettel veszi tudomásul. Széles medrű vitát váltott ki a közigazgatási államsegélynek mikénti felhasználása, vajjon a közgyűlés személyi dotációnak tekintse és így a tisztviselőknek ossza ki,

vagy pedig az eddigi alapok terhét könnyítse vele. Végre is az előadói javaslat elfogadásával az előbbi felfogás győzött. Kellemetlen hangokat válltott ki a szatmári ref. egyház indítványa, mely még a püspökválasztási mozgalmakban gyökerezik s az egyházmegyén most került tárgyalás alá. Sokan lehetetlennek látták a hivatalos prot. lap felállítását, a hegedő sebek szaggatását látták. Közgyűlés az indítványt elfogadta. Több ügy, adás-vétel és kölcsön ügylet, továbbá szabályrendelet elintézése és bírósági ülések után a közgyűlés 8-an d. e. veget ért. A közgyűlés első napján déli 1 órakor bankett volt, melyen résztvettek az összes gyűlési tagok. A kedélyeket még akkor is a zöld asztalnál történtek izgatták, de csakhamar felváltotta ezt a megértés nyomán tamadt derült hangulat.

Az alsószabolcs hajduvidéki egyházmegye közgyűlése.

Október 20-án délelőtt 9 órakor kezdődött egyházmegyénknek őszi közgyűlése.

Kivül a hirtelen megváltozott természet fehér hideg téli ruhát öltött magára, de belől az egyázunk iránti szeretetnek és lelkesedésnek verőfényes tavasza uralkodott.

Mert melegséget, lelkesedést váltott ki minden lélekből egyházmegyénknek, őszinte szeretettől és osztatlan tisztelettől körülvevtt esperesünk, Dr. Baltazar Dezsőnek megnyitó beszéde, melyben megkapó, élénk, szívtől szivhez szóló vonásokkal ecsetelte egyetemes egyházunknak bizony sok tekintetben szomoru helyzetét.

Közgyűlésünk az állandó helyesléstől és eljenzéstől kísért elnöki megnyitó hatása alatt felemelte tiltakozó szavát a „Ne temere” féle pápai birkozás ellen, míg a kerület nagyérdemű főgondnoka gr. Degenfeld József elnökle mellett megalakult országos, vallásegynélőségi szövetséget szívvvel lélekkel üdvözölte s az abba leendő belépésre egyházmegyénk egyházainak hivatit felhívta.

Ugyancsak a megnyitó beszéd hatása alatt kimondta egyházmegyénk, hogy a konventet, a kerület útján, az adócsökkentési államsegély felemelésére és a rendes szükségleteknek a törvény szellemében és betűszerinti értelmében leendő újabb felszámítására kéri.

Ezután bánatos, szomoru hangok következtek. Az enyészet, a halál áldozatainak emléke töltötte el a szíveket, midőn esperes szivhez szóló hangon parentálta Kiss Áron püspök Kiss Albert, Garzó Gyula s Borus Lajos halottait református közrletünknek.

Majd ismét felcsaptak a lelkesedés hullámai, midőn esperes javaslata nagy lelkesedéssel kimondatott, hogy kerületünknek megválasztott új püspökét, ki egyházmegyénkben hosszabb időn keresztül szolgált, szeretetének és tiszteletének kifejezéséül küldöttségileg üdvözöli.

Azután az új jegyzők Mészáros Lajos sápi, Török Vince eszlári lelkészek s Papp Sándor nádudvari főjegyzők tették le esküjüket s iktattattak be egyházmegyénk tiszt karába Belovári Lajos ügyésszel együtt.

Majd választások következtek: Lelkászyámintézeti pénztárnoknak Szabó Lajos hadházi, közpénztárnoknak Szabó Antal b.-ujvárosi lelkészek — egyázkerületi rendes képviselőknek Jakucs Sándor, Szabó Lajos, Weszprémy Zoltán, Kovács Gyula, míg póttagoknak Veress Géza s Dr. Nagy Gábor választattak meg. Ezután közután közgyűlés jóváhagyta, esperesnek, számvevőszéknek és jelentését a közigazgatási lelkészyámintézetnek és közpénztáraknak jövő évi költségvetését, több egyházak adókolesai, díjlevelei és adásvételi felterjesztéseit.

A tanügyi bizottság jelentése kapcsán kimondatott hogy a kerület útján a vallás ügyi miniszter felhivatit, hogy a sok helyén levő szomoru iskoláztatási viszonyok alapját képező világi hatóságok lanyha eljárását a törvény keretén belül fokozottabb ellenőrzés alá vegye.

Egy böszörményi eset kapcsán hosszabb vitát provokált, hogy a segéd és helyettes időikkel bírő tanítókra nézve hol kezdődik a korpótlékra jogosító szolgálati évek kezdete.

Majd segélyezések történtek. Mártonfalva 200: Nyiracsád, Ábrány 100—100: Dorog 50: Fitos Ferencz és Szabó László 35—35 kor. segélyben részesültek.

Ezután az egyházmegyénkben külön szabályrendelettel körvonalozott igazgató tanítói állások ügye jöven felszínre: Élénk vitát váltott ki a szoboszlói eset, hol a szabályrendeletben megvilágított rendes 6 évi időtartam helyett, 1 évi időre helyettesül választatott az igazgató tanító, Végre is az ügy újabb határozathozatal végett visszatétetett a szoboszlói egyháznak.

Több kisebb jelentőségű ügy letárgyalása után az 51 pontból álló tárgysorozat kimerítettvén, közgyűlésünk, — melyen esperes mellett Rásó Gyula kir. tanácsos s nyug. alispán elnökölt. — Délután 1 órakor berekesztetett.

Gyűlés után a Dréher virágtermében 60 teritékü bankett volt, melyen elnökre s az ujonnan választott tisztviselőkre több toaszt hangzott el.

Ajtay Jenő.

A debreczeni ref. egyházmegye közgyűlése.

A debreczeni ref. egyházmegye tegnap tartotta őszi rendes közgyűlését. A tagok nagy számmal jelentek meg, vonzották őket a fontos tárgyak, melyeknek egyike-másika körül nagy vita keletkezett. A fontosabb tárgyakról szóló részletes tudósítást a következőkben adjuk:

Kisebb ügyek letárgyalása után rátértek arra a kérdésre, hogy mennyit fizet az egyházmegyei gyámpénztár tagjai helyett az országos nyugdíjjarulékbba. Elhata-

rozták, hogy az egyházmegyei gyámpénztár azon lelkészekért, akik 1907. december 31-ig az egyházmegyében szolgáltak, fizeti a 25 százalékos nyugdíjintézet belépési járuléknak 60 százalékát. Ezenkívül azok helyett, akik az egyházmegyei gyámintézetnek tagjai, a 35 százalékos nyugdíjintézet évi tagsági díját is a pénztár fizeti.

Azok helyett pedig, akik nem tagjai ugyan a gyámintézetnek, de 1907. december 31-ig a megye kötelekebe léptek, a 35 százalékos évi tagdíjból egy százalékot fizet élethossziglan. Azon lelkészeknek, akik az országos nyugdíjintézetbe magas koruk miatt be nem léptek, ezt az egy százalékot saját kezükhöz fizeti meg élnék.

Fontos tárgy volt a tanügyi bizottság 1908. évi október hó 14-iki üléséről felvett jegyzőkönyvének tárgyalása. Ezen tárgyalás folyamán a jegyzőkönyvben foglalt indítványokat a közgyűlés magáévá tette. Megkeresi az egyházkerület tanügyi bizottságát aziránt, hogy gondoskodás történjék reformatus szellemű könyvek iratásáról és terjesztéséről s intézkedés tétessék az énektanításának intenzívebbé tétele tárgyában.

Heves vita kerekedett a szatmari és debreceni egyháztanácsnak egy hivatalos egyházkerületi lap kiadását sürgető határozata felett. Dicsőfi József és Márton Imre hevesen mellette vannak az alapítandó lapnak s minden módon igyekeztek agitálni mellette, de a közgyűlés Jánosi Zoltán nyomós érvei folytán Sinka Sándor és Körösi Kálmán beszéde után óriási többséggel az ügyet levette a napirendről.

Több kisebb ügy letárgyalása után az ülés berekesztett. Ma bírósági ülések lesznek. Délben az Arany Bikában közebéd volt, melyen sok szellemes szónoklat hangzott el.

GYÁSZ-ROVAT.

Végh János
(1828—1908.)

A felsőszabolcsi egyházmegyének legidősebb lelkésze hunyt el Berkesz lelkészében Végh Jánosban. Rajta bételt, hogy az Ur keze árnyába rejti s úgy óvja szolgálait. Kicsiny, töredékeny testű ember volt, kit már — mint elbeszélgette — még theologus diák korában halni szánt egyik ismerőse, férfi kora delén pedig aszthmába esett és mégis az emberi kor legvégső határáig őrizte meg az Ur. Akik késő öregségében és csak futólagosan ismerték, az erőtelen aggot vélték benne csupán, pedig megismerve, annak az élénk szellemi tűznek sugarai még élete végén is felvillantak beszédében, mely annak idején az életerős férfit felül emelte a tucat emberek legióján. Atyjától örökölte kiváló szellemi tulajdonságát, ki Csehországból még kitüntető érmet is kapott egy csehnyelvű tudományos vitájáért és ugyancsak e nyelven könyvei is jelentek meg.

Gróf Vay Ábrahám aztán Berkeszre, maga mellé hozta a tudós papot. Természetes, ha e tudós apának fiai is élénkszellemű volt. Már 8 éves korában Sárospatakra került és végezte tanulmányait. Szakvizsgáit mindenképpen kitünő eredménnyel tette le. Nevelősködött a Balazsházy családnál, végre hazament szülőfalujába s ott előbb atyja mellett segéd, majd utána rendes lelkész lett. A berkeszi kastélyt és birtokot Gróf Vay Ádám, a későbbi híres szabolcsi főispán és szónok örökölte, kívül V. J. még gyermekkorukból eredő barátságban élt. Régebben kivált, amíg testi erejének és szellemi rugékonyságának teljesen birtokában volt, rendes otthonosa a grófi kastélynak és bizalommal fogadott s szeretett lelkésze a női mintaképül szolgáló kiváló grófnénak: Lónyay Máriának. Viszont a kis szalmásfedelű paplak sem egyszer látta vendégül a kastély nagy urait és a közéletünkben most szereplő Vay grófok (Gábor szabolcsi főispán, Tibor, Ádám) többször tisztelték meg régebben szórakozó időtöltéseikkel.

Egyházának is eber gonddal örökös pásztorja volt. Három évvel ezelőtt még munkás volt benne, hogy a 100 éves templomot s tornyot kiujtsák, ami meg is valósult.

Vajha utána olyan valaki állana a gyülekezet élére, ki szintén meg tudná találni az összeköttetést a grófi családdal, melynek ez idő szerinti feje, Gábor gróf már eddig is igen sok jelét adta egyházas buzgóságának és községe iránti szeretetének, Csak pár évvel ezelőtt, amikor e sorok írójának szerencséje volt közvetlen közelről figyelhetni tevékenységét, a templom és torony kiujításának költségeihez annak felével járult, az egyháznak szőlőt adományozott és az alakulóban levő fogyasztási szövetkezet céljaira 3000 koronát és telket. Szinte felülmúlja őt neje, az igaz keresztyéni lélekkel megáldott grófné és máskülönben katolikus Zichy Martha grófnő, ki az utóbbi időben a ref. iskola növénydekeit telre felöltözteti s egyébként is ragyogtatja jótékony lelkének igaz gyöngyeit. Mint e sorok írójának legutóbb kifejezte, nagyon vágyik lelke olyan tetterős ref. lelkész után, ki a községnek igazi vezetője legyen. Akkor bizonyára beváltaná pár év előtti ígérését, ami akkor sajnos az egyházmegye vezetőségének félreértése miatt meghiusult, hogy t. i. ref. templom számára egy harmoniumot ajándékozzon.

Amikor egy ilyen egyház sorsa áll előttünk, hol minden a lelkész és annak főura közötti viszonyból függ, szinte be kell látnunk, hogy a legszerencsésebb megoldásu kinevezés volna. Egy arra való egyén oda állítása volna a titka a berkeszi ref. egyház felvirágoztatásának is. Lehet, hogy az elvek embere előtt ez pápistásan hangzik, de tény, hogy egyházunk előmenetelére üdvös volna. Már pedig körülbelül ez a földolog.

* * *

A megboldogult Végh János életrajzi adatai egyébként a következők:

Született Berkeszen 1828 febr. 29-én. 1836-ban Sárospatakon megkezdett tanulmányait. 1843-ban nemzetőr és résztvesz a máramarosi Borsa oláhfalú lecsendesítésében, 1852-ben kitünő eredménnyel befejezi tanulmányait. 1853. május haváig nevelő, majd 1854-től előbb Bákán, 1861-ig pedig Berkeszen s. lelkész. Rendes lelkésszé avatják Debrecenben 1852. aug. 9-én.

Negyven társa között, (köztök nt. Széll Kálmán szalon-tai lelkész es volt esperes ur!) ő írja a legjobb avatási egyh. beszédet. Meghalt 1908. szept. 30-án agyvérömlény következtében.

Kishodos.

Hajdu Péter.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **A püspöki hivataltól.** (A nagyf. ref. esperes uraknak.) A 290—1908. sz. végzésével kiküldött egyházkerületi bizottság e hó 16-án megállapította a b. e. Kiss Áron volt püspök emlékére tartandó gyászünnepély, valamint megválasztott új püspök főtiszteletű Eröss Lajos felszentelési ünnepélyének idejét és programját. 4519—1908. sz. körlevelem pótlásául tisztelettel tudatom a nt. esperes urakkal, hogy az emlék-ünnepélyt november 16-án d. u. 4 órakor debreceni főiskolánk disztermében tartjuk, a felszentelési ünnepély pedig november hó 17-én d. e. 9 órakor veszi kezdetét az egyházkerületi közgyűlés keretében. Az emlék és felszentelési ünnepély programját minden lelkészi hivatalhoz megfogjuk küldeni. A főtiszteletű püspök ur előtt tisztelegő küldöttségek felkéretnek, hogy ezen szándekukat a püspöki hivatalban Hajdu Zsigmond püspöki titkárnál legkésőbb november hó 16-ik napjának d. e. 11 órájáig sziveskedjenek bejelenteni. Teljes tisztelettel vagyok Debrecenben 1908. október hó 19-én a püspök helyett *Dicsőfi József* egyhker. főjegyző.

— **A Gönczy-Egylet** folyó hó 22-én tartotta meg közgyűlését Hajduböszörményben. A tanítók életbevágó ügyeinek tárgyalása foglalta el javarészen a közgyűlés napirendjét és már mint ily joggal számíthatott, nemcsak a gyakorló tanítók, hanem mindazoknak figyelmére, akik a tanügy iránt érdeklődnek! Az egyesület érdemes elismerését nagy elismerés illeti azért a figyelméért, hogy a minden tekintetben tanuságos közgyűlésre meghívta a debreceni református tanítóképzőintézet negyedéves növendékeit és hálás köszönet illeti a hajduböszörményi ref. egyházat és várost a vendégszerető ellátásért, melyben a kiránduló tanulókat részeltette. A tanítóképzési tanulóokra nézve a közgyűlés két kiemelkedő pontja volt kiváltképpen értékes. Az egyik, Varga Béla debreceni tanító felovásása, a gyengétehetségű gyermekek oktatásáról

szólott! Teljesen kimerítő képet nyújtott az előadó mindarról, amit a gyógypedagógia e téren a tegutóbbi időkben tett. A másik Dr. Molnár István gazdaszövetkezeti kiküldött szabadelőadása, a mezőgazdaság égető szükségeiről és azoknak megoldásáról. Molnár dr. előadásában, a rajongó fajszeretet, a mély tudás, a fordulatokban gazdag, színes, élesen, sziporkázó, itt-ott szarkasztikus nyelvezet egyesült, nem csoda, ha az egybegyűltekre oly közvetlen és mély benyomást gyakorolt.

— **Miszti Mihály** józsefházai lelkész. Az Oláh Sándor Krassóra lett megválasztásával megüresedett józsefházai ref. egyház lelkészi katedrája nem üres többé. Ez a fejlődés útjára tért szépen megépült kis egyházunk Miszti Mihály nagybányai s. lelkészt, főiskolánk volt derék széniorát hívta és választotta meg. Nem hiába tartják, hogy bányai bor, bányai leány hej be jó. az ottani káplánok is kapósak és alig hogy egy kis időt töltöttek a mi kedves barátunk Soltész Elemér oldalánál — már is eklézsziát nyernek. Hát nyerjenek is, és eklézsziától legyenek boldogok. Ezt kívánjuk a mi fiatal barátunknak Miszti Mihálynak és a józsefházai gyülekezetnek is.

— **Dobby Ilona.** Dobby Lajos esperesnek, a békésgyulai egyház papjának nagy gyásza van. Egyetlen leánya Ilona életének 19-ik évében hosszas hervadás után elhunyt. A szerető szülék minden féltő gondja, gyöngéd ápolása, a tudás minden hatalma nem voltak képesek visszatartani itt a földön, ahol most még a nagy természet is halotti ünnepet ül és sötét felhőivel, lombtalan fáival, siró szelvéseivel megható keretét képezi e gyásznak, amely sziveinket elteli, a halálnak, mely eljön, hogy a legkedvesebbet ragadja el örökre tőlünk. De nem örökre, csak e földi életre, csak a halálra s nem a feltámadásra, csak a sirra s nem az örökkévalóságra. Szegény szülék, kik zokogva állatok s kiknek mélységes bánatában mindnyájan részt veszünk, értsétek meg a biztatást, melyet az Urtól veszünk, s aki azzal biztat, hogy a kedves, akit gyászoltok, nem halt meg, csak aluszik. Aludjon csendesen.

— **Szilágyi Dezső emléke.** Kegyeletes, de köteles tartozást rótt le a Magyar Jogászegylet, midőn a legnagyobb magyar jogásznak Szilágyi Dezsőnek siremléket állított. A siremlék hatalmas asszir oszlop, rajta a nagynak dom-borművü mellképe és előtte a törvény tábláját

tartó gránit oroszlán, Strobl Alajos szobrász sikerült műve, Szilágyi Dezsőnek méltó siremléke. Szellemi képességre, jellemére nézve igazi oroszlán volt ő, hatalmas nagy, nemes és erkölcsileg mocsoktalan. Hozzá hasonló tehetség rég nem termett meg országunk földén. Méltó hát arra, hogy kőben, ércben megörökítsék, dásban, írásban dicsőítsék, nevét, nagyságát messze emlegessék. Méltó különösebben, hogy mi is megemlékezzünk róla. Nem azért, mert hozzánk tartozott s mert sorainkban született, egyik egyházkerületünk gondoka, jeleseink elseje vala, hanem azért mert annak a nagy társadalmi iránynak is jellegzetes képviselője volt, a mely felé az emberiség halad s a mely a protestánsizmus belső erejét és lényegét teszi. Két erő által sodortatunk tova. Az egyik maraszt, központosít. Szolgává tesz és uralkodik másokon. A másik tova hajt, mindenütt az élet új tüzhelyeit rakja, szabaddá tesz és szolgál mindeneknek. Mi ehhez a folyvást előretörő világhoz tartozunk s a mi nagyjaink olyanok tartoznak lenni, mint az, a kinek siremléket lepelték a jogászok s a kit ünnepelni nekünk is illett volna s a kinek nagy ércszobrával ez az egész magyar világ még mindig tartozik.

— **Lelki sötétség.** Hogy a kath., különösen az oláh kath. nép milyen lelki sötétségben van még mindig, ezt érdekesen világítja meg a következő eset, mely egy kolozsmegyei községben történt. A mult napokban az egyházi ijedt arccal állított be az oláh paphoz:

— Tisztelendő ur! — szólt keresztet vetve — ördög van a templomban!

— Lehetetlen!

— Már pedig az úgy van — erősítette az egyházi. Olyan nyivogást, nyavogást visz véghez, hogy még halani is borzasztó.

A pap felszedte a „pátváhírt“ s ment a templomba. Kénytelen volt az egyházfinak igazat adni, mert tényleg oly rettenes hangok törtek elő, hogy ő is megijedt.

Nosza, nekifogtak a litániának, üzték az ördögöt tömjénfüsttel, imádsággal egy egész álló hétig; de mégse akart kimenni.

Végre aztán megszólalt a kisbíró, a falu hátulsó esze.

— Már Tisztelendő ur, ha nem megy ki szép szóra, nézzük meg, hogy hol van!?

Figyeltek a hang után s végre megállapították, hogy bizony a föld alul jön. Felfeszítették a padlót s uram fia! egy görény hat fiókával buj elő. Összenéztek, keresztet vetettek s haza mentek a sötétben botorkáló emberek.

A jövő Krisztusé.

Felolvasta a szerző a M. P. I. T. diszgyülésén.

Csak egy vallás van a világon,
S ez a krisztusi szeretet.
Minden más: emberi találmány,
Önérdék szülte hamis bálvány,
Vagy délibáb és képzelet!

Az Isten látja a jövendőt,
De benne bizván én tudom:
Hogy csak győz itt minden önzésen,
Farizeus mesterkedésen
Az én szerelmes Krisztusom!

A denevérek röpködése
Az éjszakát nem nyújtja meg.
Ne féljetek semmi sötétől;
A nap ha lehajlik az égről:
Uj, diadalmas útra megy!

Akármilyen sötét szakad ránk:
Hajnali vig dalt zengjete!
A gyűlölség múló, vak álom!
— Csak egy vallás van a világon,
S ez a krisztusi szeretet!!

SZABOLCSKA MIHÁLY.

— **Háromszázezer korona jótékony célra.** Minap bontották fel Kolozsvárott Szaecsvay Sándornak, az erdélyi református egyház nem rég elhunyt főgondnokának végrendeletét. A végrendelet szerint az elhunyt és felesége, báró Wesselényi Josefina, háromszázezer koronát tevő vagyonukat jótékonycélra hagyományozták. Az összegből a kolozsvári református teologia hatvanezer, a református kollégium negyvenezer, a nemzeti színház, a jótékony nőegylet, a siketnéma árvaház, a vöröskereszt-kórház, az önkéntes mentőegylet, az egyetemi menza husz-huszezer koronát kapnak, a kisebb összegeket is mind kulturális társadalmi és jótékony célt szolgáló egyesületek kapják.

Tartalomjegyzék: Ének. Széki Ákos. — Nem kell. Dr. Ferenczy Gyula. — Apponyi beszéde. A M. Sz. kommentárjával. — Éspesi megnyitó. — Irodalom. — Közéletünk. — A szatmári egyházmegye közgyűlése. — Az alsószabolcs hajduvidéki egyházmegye közgyűlése. Ajtay Jenő. — A debreceni ref. egyházmegye közgyűlése. — Gyászrovat. Végh János. Hajdu Péter. — Különfélek.

Felelős szerkesztő: Dr. Ferenczy Gyula.

Rendkívüli fontos ujdonság!

Kiadásunkban megjelent a

Bibliai Szemelvények Könyve

4 táblázattal, 6 ábrával, 12 gyönyörű képpel és 5 színes térképpel.

A biblia ujonnan revidiált szövege alapján készítette

Murányi Jnos,

péceli ref. lelkész.

A magyarországi ref. egyetemes konvent által 1000 koronával jutalmazott pályamű

Szó- és tárgymagyarázatokkal, rövid ismertetésekkel, táblázatokkal, ábrákkal, térképekkel és képekkel.

Ára csinos és erős fekete bőr vászonkötésben 3 kor.

„A magyarországi református egyetemes konvent 3472—1908. számú körlevélben elrendelte, hogy a „**Biblia Szemelvények Könyve**“ az 1908—9. isk. évi közpiskolai tankönyvjegyzékbe felvé- tessék, azért kiváló sulyt helyez arra, föltétlenül szükségesnek tartja és elvárja, hogy e kitünő tankönyv az összes hazai gimnáziumokban, polgári fiu- és felsőbb leányiskolákban, real- és ipar- iskolákban, továbbá tanító- és tanítónő-képezdekben a református vallásoktatásnál segédkönyvül alkalmaztassék.“

Felhívjuk ezuttal b. figyelmét a szakkritika által osztatlan elismerésben részesített következő tan- könyvekre .

Tankó Béla, A főbb vallások története és a keresztyén egyház története a reformációig, füzve — — — — — 1 K 80 fill.

Tankó Béla, Egyháztörténeti olvasmányok.

I. kötet. A reformációig — — — — — 1 „ 80 „

II. kötet. A reformációtól kezdve — — — — — 2 „ — „

III. kötet. A magyar reformáció — — — — — 2 „ 40 „

E gyűjteménnyel a szerkesztő az egyháztörténelem tanulásához óhajtott segédkönyvet adni, mindenek előtt a **tanulóknak**, de az első tájékozódást kereső nagy közönségnek is kezébe.

Megjelentek és kaphatók :

Hegedüs és Sándor

Debrecenben.

prot. egyházirodalmi
könyvkiadóhivatalában

Ujjonnan megjelent művek!

H Ó S E Á S.

Theologiai magántanári vizsgai dolgozat.

Irta:

Ceglédi Sándor

velikai-pisanicai református missiói lelkész.

Ára füzve 3.50 korona.

Halotti beszédek és imák

Irta:

K I S G Á B O R

volt pápai református lelkész.

Terjedelme 15 és fél iv. Tartalmaz 71 halotti beszédet és imát.

Ára füzve 4 korona.

Megrendelhetők a kiadónál:

K I S T I V A D A R

könyv- és papirkereskedésében Pápán, Fő-utca 21 sz.

MÜHLE VILMOS

cs. és kir. udvari szállító

T E M E S V Á R.

Mag-, Növény-, Rózsa- és Fa-Nagytenyészetek.

(Növelési terület 94 hold.)

Világkivitel

A legjobb magvak. A legnemesebb csemetefák. A legszebb diszfák,

cserjék, rózsák, fenyők.

Kertészeti kézikönyv dilettánsoknak.

Dus főárjegyzék ingyen

Amerikai Cottage-szivólegrendszerű harmoniumokat

valamint európai rendszer szerint
a legolcsóbban szállít

Pajkr Rezső és Társa

Budapest, VIII., József-körut 15. szám

Pianók.

Ára 120 kor.-tól
fölfele.

Részletfizetések
8 kor.-tól fölfele

Pianinók.

Képes árjegyzék

ingyen és bérn.

= 5 évi =
jótállás.

Pedálos-harmoniumok

Mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos toronaméretekkel, templomok, szemináriumok részére.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangu könyvkötészete és diszműves üzlete

DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és börmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jókötésben Szent Bibliát és emléklapokat különleges diszkötésben jubileumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására táblákat, melyek a szószéken vagy temetéseknél előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve, azonnal szolgálók, — számítások a különleges munkákhoz, — mint *Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánatra izletes stylusban, levéltári okmánytartók.*

Lukács Vilmos és Testvére

Hatvan-utca 5

Tető fedési vállalat Eternit aszbeszt cement palával. Aszfalt lemezek egyszerű és kettős ragasztott fedés Facement tetők készítése. Mindennemű beton és cement munkák. Portland és román cement.

Telefon 308.

Hajdumegyei Népbank

mint szövetkezet.

Ötödik évtársulatát 1908. január elsején nyitotta meg melybe tagok bármikor beléphetnek.

Az intézet **tagjainak száma** rövid négy évi fenállása alatt 4200-re emelkedett, a kik **16,000** törzsbetétre több mint **800,000** koronát fizettek be, mely összeg az évtársulat tartama alatt **2500,000** korona tőkének felel meg.

A vidéki tagok befizetését megkönnyítjük azáltal, hogy a pénz beküldésére postatakarékpénztári befizetési lapokat díjtalanul adunk.

A **törzsbetétek** eddig megállapíthatólag 6/-ot jövedelmeznek.

Kölcsönöket a hétbármelyik napján utólag fizetendő legolcsóbb kamattal folyósít.

Minden 10 korona kölcsön heti 50 fillérjével visszafizethető, melyben a kamattal is befoglaltatik, tehát külön kamatot nem kell fizetni.

Kölcsönöket adunk: 1. A befizetett összeg $\frac{9}{10}$ ere. jég kezesség nélkül. 2. Kezességi kölcsönöket egy vagy több elfogadható kezes jótállása mellett, még azon esetben is, ha azok nem szövetkezeti tagok. 3. Jelzálog kölcsönöket ingatlanokra való bekebelezés mellett. 4. Zálog kölcsönöket biztosítékul elfogadható értékekre.

Jelentkezések az ötödik évtársulatba való belépésre vagy kölcsön iránt, bármely nap délelőtt vagy délután az épület helyiségében Piac-utca 69. szám, az Ipar- és keresk. kamara épületében eszközölhetők.

Dr. Révi Nándor,
jogtanácsos.

Dr. Brukner Ernő,
elnök.

Ügyvezető választmány:

Dr. Ferenczy Gyula,
elnök.

Hegedüs Sándor.

Grósz Nagy Ferencz.

Orgona - Harmoniumok

A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányú amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. cs. és kir. udvari hangszergyáros, a m. kir. zene-akadémia, színházak, művészek stb. szállítója

BUDAPEST, II., Lánchid-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes hurok-, vonós- és fuvó-hangszereit, szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda mely által bármely hegedű, gondonka beillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt. Kezesség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyár és raktár.

Saját találmányú (Rákóczi) Tárorgató; általánosan elismert legjobb, mely tökéletes solo hangszerré általam konstruáltatott iskolával 35 forinttól fejlebb.

Az összes hangszerek javítása különleges, szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden egyes hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kivanatra bérmentve küldetik.

— Kivétel nagyban és kicsinyben.

Löfkovits Arthur

— óras, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u. —

Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok,

kannák alkalmi ajándékok

nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

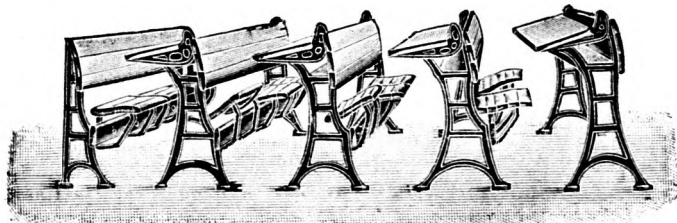
DEBRECENI PROTESTÁNS LAP
könyvnyomdája

a legolcsóbban és ízlésesen készít mindenféle
 nyomdai munkát, u. m.

Táblázatokat, Alapszabályokat, Könyveket,
 Műveket, Béli meghívókat, Névjegyeket,
 Röpiratokat, Adó könyvecskéket, Lapokat,
 Termény-, Pénz-, Magtárkezelési íveket,
 Lakodalmi kártyákat Stb.

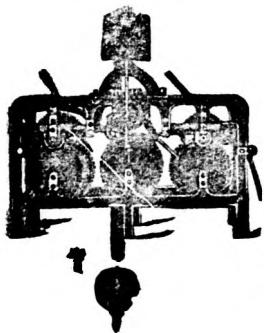
FEIVEL LIPÓT UTÓDAI

Budapest, IX., Ipar-u. 4. sz.

Iskolapad, irodabutor, torna-
 szerek gyártása.

Toronyórák

palota-, városházi-, gyári- és lak-
 tanya berendezését a legelőnyöseb-
 ben eszközli

Mayer Károly utóda
Müller János
 első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =
 Budapest, VII., Csömöri-u.
 50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Kálvin János művei.

Szerkeszti CZEGLÉDI SÁNDOR.

Eddig megjelentek :

1. A genfi egyház kátéja.

Fordította Czeglédi S. Ára 60 fillér.

2. Az egyház reformálásának szükségességéről.

Fordította Czeglédi S. Ára 80 fillér.

3. Kálvin János értekezése az ereklyéről.

Franciából fordította Czeglédi S. Ára 50 fillér.

4. Sadolet biboros levele. Kálvin válasza

Fordította Ladányi Pál. Ára 60 fillér.

5. III. Pál pápa levele Kálvin János megjegyzéseivel.

Fordította Czeglédi S. Ára 50 fillér.

**6. A párisi theol. fakultás hitcikkei Kálvin
 elleniratával.**

Fordította Pongrácz József. Ára 50 fillér
 Minden kötet külön kapható.

E hat mű egy diszes kötetben is meg fog jelenni.
 — A 25 ivnyi terjedelmű kötet ára 4 k. 50 fill. —
 Mind e művek megrendelhetők

a Magyar Kálvin-fordítók bizományosánál

Kis Tivadar könyvkereskedésében PÁPÁN

BORSAJTÓK

szőlőzuzók
 puttonok
 bornyomó zsákok
 raktára

Sesztina Lajos

vaskereskedésében
 Debrecen, Piac-u. 32.

Baktai EGRY FERENCZ

Harangöntő

KISGEJŐCZ. (UNGMEGYE.)

Alapítva 1793-ban.

Alapítva 1793-ban.

Kitüntetve : Budapest Hódmezővásárhely Pécs és az országos Iparegyesület által, ezen felül nagyon sok elismerő irat.

Készít

harangokat

Előre meghatározott hangnemben a legmeszszebb menő jótállás mellett, továbbá

vasharang-lábakat
és régi

harangokat,

szabadalmazott forgatható vaskoronákra átszerel. o o o o o

Tessék árjegyzéket kérni!

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárvaros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoporthoz előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege dűéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb han-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 467 kgros régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákat, régi harangok lyetnekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványokaköltségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntette.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

Elsőrendű látványossága Debrecenben a Piac-utcának

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító cég

XX férfi, fiu és leányka ruha-üzlete. XX

A járókelőket megállítják a pompázó kirakatok, melyekben izléssel és dusan vannak felhalmozva az őszi idény legujabb divat-darabjai.

Ezen elsőrangú férfi-ruha üzletnek, mely 56 év óta áll fenn jó hírneve a közön ég körében a népszerűséget megszerezte, különösen impozáns az üzlet belseje, melyben pa arul vannak felhalmozva hazai és külföldi szövetekekből készült ruhakülönlegességek.

Az üzlet a legszolidabb alapa **szabott árak** mely minden darabon ki van fektetve, a mennyiben a **szabott árak** tüntetve látható, a legpontosabban lesz betartva, úgy, hogy a közönség a legpontosabb bizalommal eszközölheti bevásárlásait.

Vidékről érkező megrendeléseket a cég pontosan teljesíti és a meg nem felelő árut készséggel visszaveszi.

Alapított 1845-ben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPITVATOTT 1845-ben.

LELKÉSZEGYESÜLET

Az Orsz. Ref. Lelkészek-Egyesület hivatalos közlönye.

Ára külön küldve évi 8 korona. A lelkészegyesületi tagok a tagdíj fejében kapják.

„Ne temere . . .

Nézzünk a szemébe egy kicsit mélyrehatóbban ennek a modern stratagémának, a mit a római kuria — ügylátszik — a trójai faló szerepével küldött állami önállóságunk és békeségünk köfalai közé. Az ultramontán sajtó nagyon nem szereti, ha ezzel a kiáltó bizonyossággal foglalkozunk s a maga izlése szerint „*delirium temere*“-nek nevezte el a hazafias aggodalom mindazon nyilvánulásait, melyek a liberalizmus és nemzeti érdek élő lelkiismeretének még mindig megnyugtató és reményt nyújtó jelenségei. A csufolóktól nem félünk, sőt a csufolásuk sokszoros indok arra, hogy foglalkozzunk azzal a bullával, a mely felett véstjóstóan kárognak a a feketék. Mert bizony valóságos hullá a magyar közélet; csak passivái vannak a reményteljes varakozással szemben.

Tehát essünk bele a *delirium temere*-be, a minek forrása elvégre mégis csak a csalhatatlan „*sedes*“. Viselje a vegok felelősségének a terhét.

Egész a legközelebbi multig voltak jóhiszemű kételkedők, a kik a mi „*tüz*“-kiáltásainkat vak tüzi larnaként csendesen mosolyogták; voltak kényelmes bizakodók, a kik nem akartak bizalmatlankodni, mert elvük, törvényük ez: „*a priori*“ bizalom minden iránt, a mi „*légyen*“ szóra lesz onnan, a hol a bizalom hasznos ellenértéke mindenki számára biztosítva van. Ma mar azonban a ne temerével bekoronázott stadiumában a „*delirium clericale*“-nak a jóhiszemű kételkedő és a kényelmes bizakodó bátran összevehetnek az egyszeri augurok szerint, mert ebben a dekretumban egész meztelességével, vakmerő praepotentiájával áll elénk az a hatalmi abránd, a mely Róma pacifikáló Napoleonjait az eszközökben válogató nyárs-polgáris kötelessége alól mentesítette.

A dekretumnak az ultramontán és protes-

táns oldalon más-más rendeltetést és hatályt tulajdonítanak. Odaát nincsen véleményeltérés. Hiszen ott a meggyőződést készen kapja és parancsra nyeli a szabad közvélemény. Odaát egyszerűen letagadják még az egyházi jogi hatályt is és bizonyos dogmatikai szent homály berkébe állítják be a dekretumot, melyhez kívülről jövő bírálatnak nyulni nem illik, nem szabad. Mi nálunk már eltérők a vélemények ősi szokás szerint. Némelyek szerint a dekretum a jogi vonatkozások kapcsolatából kivonható s nem alkalmas arra, hogy jogsérelem tárgyává tétessék; a luheránusok egyetemes gyűlése pedig jogi vonatkozásának tartja, mert a házasság jogintézményének feltételeihez nyul, amelyeket pedig állami törvényünk állapított meg. Az ultramontánnoknak (akik különben maguk is tudják, hogy nincs igazuk) egyszerűen csak azt mondjuk: a mit a mult század-vég szabadelvű egyházpolitikai küzdelmeinek során az összes felvilágosított elemek ritka egyértelmű erőfeszítésével a magyar nemzet mint törvényt megalkotott, mint jogintézményt megállapított, ahoz minden magyar állampolgárnak köze van; annak megvédelmezése még a csalhatatlan szent szék minden történelmi nagyságával, minden szertelen hatalmaskodásával szemben is minden magyar állampolgárnak kötelessége.

A mi a jogi vonatkozások kapcsolatából kiszakasztást és jogsértés fennforgásának kétségbe vonását illeti: ezzel a felfogással szemben komoly ellenvetésünk van. Azt nem állíthatjuk, hogy a dekretumban megjelent jogi rendelkezés olyan hatályú volna, mint a mi hazai tételes jogunk; nem állíthatjuk, hogy a dekretum következtében egy katolikus pap nélkül kötött házasság polgári jogi következményét legkevésbé is alteráltatnának. Azonban van a jogi vonatkozásnak más ága is, amit figyelembe véve, dekretum jogsértő ténye megállapítható.

Az állami souverainitas egysége és osztatlansága kizárja azt, hogy az államterületén egy

kivül eső idegen jog forrás bárminő rendelkezést érvényesítsen, a mi az anya állam jogát, jogintézményeit támadólag érintheti. Ha mégis érvényeit megsérti (ha nem mentrálizálja is) az állami souverain jogát. Nem szabad elfelejtenünk, hogy a „Ne temere“ dekretum egyházjogi tartalmának jogforrása: a római pápa nemcsak egyházfő, akinek cselekedetei, rendelkezései csupán a lelki, vallási vonatkozások transcendentális körébe tartoznának, hanem a nemzetközi koncertben állami souverain, épen olyan, mint bármelyik császár vagy király. Ha tehát neki mint állami souverainnek cselekedetei, rendelkezései a magyar állam jogát, jogintézményét támadólag érintik s jelen esetben érintik a lelkekre nyomakodó vallásos, lelkiismereti erős ráhatással, érintik akként hogy a házasság állami jogintézménye ellen tiszteletlenségre izgatják, lázítják a honpolgárokat, a jogsértés esete beáll, mint beállna pl. akkor, ha egy államfő a nemzetiségileg vele rokon idegen államolgárok-
nak az anyaállam jogintézményei ellen adna instrukciót. Ez utóbbi esetben bizonyára lázas gyorsasággal indulnának meg a diplomáciai repressáliák s a „casus belli“ csörömpöltetné a kardokat. Rómának és Bécsnek azonban jól áll minden. Sapienti pauca!

Dr. Baltazár Dezső.

Teendőink.

Oly sok a teendők, hogy azt sem tudjuk, melyikhez fogjunk legelőbb? A fizetésrendezés hirdetése folyvást izgat, mert az megélhetésünk kérdése is egyszersmind. De erre nézve jó reménységgel kell lennünk. Az Orle. emlékirata már ott van az országgyűlési képviselők kezében. Azonfelül Apponyhoz is eljutott Marjay Péter esperes ur utján, a ki erre vonatkozólag a közbenjárás és informálás tisztét és a nagy feladatot magára vette. A jászberényi beszámoló is bizonyosságot tett róla, hogy mozog ez a föld, mozog ez a nagy dolog, annyi szegény magyar lelkész családra nézve a mindennapi kenyér dolga és gondja. Lesz kenyérünk, bizzunk, reméljük. Azért bátran vessük kezünket a többi teendőkre.

Ezek a Vallásegyenlőségi Szövetség és a Közös Bevásárló Szövetség dolgai.

Mind a kettőre azért van szükség, hogy a magyarság körében a közös összetartozandóság

kötelékei erősíttessenek s hogy a létérti küzdelem nyomora enyhíttessék.

Az enyhületet meghozza a béke, az áldott béke. Ezen munkát az Ovesz. A magyarság békéje pedig az egyenlő elbánáson épül. A mi az egyiknek jogos, a másiknak is méltányos. Szeresse és gondozza állam a magyarság összes fiait és egyházait egyenlő szeretettel és odaadással és ezek a fiak is férjenek meg egymással és legyenek egymásnak szerető testvérei. Nem háborút, ezt akarjuk mi az Országos Vallásegyenlőségi szövetségben. Vesszen aki más-ként ért és gyilkos visszavonásra gondol. Felekezeti különbség nélkül együvé akarunk fojni mind-
uájunk megépülésére, hazánk törvényének megtartására, a vallás egyenlőséget biztosító intézkedések megerősítésére és végrehajtására.

Igaztalan dolog minket felekezetiesség vádjával vádolni. Mi a multban is együtt tudtunk maradni, mert nemcsak magunkért, hanem az összesért is küzdöttünk. Az egyetemesség gondolata most is ott van minden kezdeményezésünkben. Ennek bizonyossága az az óriási tervzet is, amit a Magyar Közös Bevásárló Szövetség neve alatt megvalósítani óhajtunk, csoda dolog lesz ez, ha sikerül, valóságos boszorkányság. Nem hiába, hogy a rövidített név Makbesz a Shakespeare Macbeth királyságára emlékeztet. De itt áldás fakad az eszme parázsából. Az egy célra egyesült magyarság összetartása, modern irányba való elindulása, öntevékenysége saját létfenntartásának megkönnyítésére és nem megvetendő anyagi előnyök. Merészelní kell hinni és csodás nagy dolgokra lehetünk elkészülve. Mindenekfelett pedig tenni kell, habozás nélkül. Ime ezek a teendőink:

Magunknak, ismerőseinknek belépni egyneként az Orsz. Vall. Egy. Szövetségbe. Beléptetni abba egyházunkat, egyleteinket, csoportjainkat. (konfirmándusok, itjusági egylet, olvasókör, énekkar, felnőtt ifjak, mindkét nembeliek) Ilyen csoportokat minden alapszabályszerű egyesülés nélkül is lehet képezni és ilyen csoportokba az egymáshoz tartozó elemeket mind belekell oltani. Más vallásuakat szeretettel hozzánk kell kapcsolni. A béke mindnyájunknak érdeke, a törvények megtartása első állampolgári kötelességünk. Szent, jogos törvényt, amit akarunk. Bátran tegyük is hát és ne habozunk tovább. A helyi szövetség sorsa s ezzel az egész országos akció alapja a mi kezünkbe van letéve.

A Mak Besz megalkotása még egyszerűbb, csak fel kell világítani arról az embereket, hogy egy kis okkal móddal lehet jobban és olcsóbban

vásárolni, örömmel hallják ezt a mai szűk világban. S meghallják felekezeti különbség nélkül. Az eszme bajnokai lelkesen magyaráznak és buzdítanak. Aki még ismeretlen volna a dologgal és habozó, tőlök lelket vehet. Én csak annyit tudok, hogy ha a közös vásárlás nyújtotta kedvezmény családonként csak 10 korona megtakarítással járna is, 100.000 családnál az egy millió koronára megy s ennek fele a közös intézmények előmozdítására szolgálhat.

Mily szédítő perspectiva az! Hinni kell azért ebben az eszmében. Minden megvan benne ami a nagy dolgokhoz szükséges. Az egyetemesség a könnyen kivihetőség és a közjólét emelése. Valóságos Kolumbos tojása ez. Lelkésztestvéreim, atyámfiai, férfiak, ne féljünk arra az útra lépni, amelyen e nép megváltás vágyon. Mert evangéliumi munka és megváltás az, amit az O. V. E. Sz. is a Mak Besz lényege. Hátha még arra gondolunk, hogy egy országos betegápoló egyesület, egy nagy életmentési mozgalom két alapja is ebben a két nagy szövetség megindításában és létesítésében határozódik? Sursum corda!

dr. Ferenczy Gyula.

Az Országos Református Lelkész Egyesület 1908. év Szeptember hó 29-én Budapesten tartott közgyűlésének

jegyzőkönyve.

16. sz. Nagy Lajos lábodi lelkész előterjesztésében foglalkozott a közgyűlés az egyetemes adóalap hatása kérdésével s a következő határozatot hozta

az O. R. L. E. közgyűlése felkéri az egyetemes konventet, hogy mivel a segélyre jogosult egyházak kebelében nagy fokú türelmetlenség jelei mutatkoznak az államsegély kiutalásának késedelve miatt s félő hogy komolyabb következményei lehetnek azon egyházközösségek részére, amelyek segélykérvényüket 1908. május 31-ig beterjesztették, a bizottság által javasolt és a konvent által helybenhagyott segélyösszeget utalja ki;

Kimondja továbbá a közgyűlés, hogy adócsökkentési segélyek nyitásánál ragaszkodik a zsinati törvény rendelkezéséhez; de hogy a törvény végrehajtó legyen, szükségesnek itéli, hogy összes egyházi szükségleteink újra felszámíttassanak, pontosan meg-

állapíttassanak és az így kimutatott valódi és teljes szükséglet fedezése követeltessék a törvényhozástól. Ez új felszámítás és szükségleti kimutatás elkészítésére s az ennek alapján szükségesnek mutatkozó államsegély szorgalmazására az egyetemes konventet felkéri.

17. sz. Olvastatott az erdélyi egyházkerületi egyházi értekezletnek egyesületünkhöz küldött átirata, melyben kijelenti az értekezlet, hogy az O. R. L. E. egyházunk törvényes szerve, vagy illetékes hatósága (konvent) által jóváhagyott alapszabályokkal alakul, az Értekezlet lelkészi tagjai, a már egyházmegyeileg és egyházkerületileg tagolt alapszabályszerű szervezet építésben tartása mellett, mindenkor lelkészi hivatalosainak vezetésével, örömmel lép be testületileg az Országos Református Lelkész-Egyesületbe, mint annak erdélyi egyházkerületi alkotó része;

a közgyűlés az alapszabályok megerősítése dolgában fenntartja a választmány által javasolt s immár 8. sz. a. elfogadott határozatot, melynek értelmében az alapszabályok tudomásul vétel végett erkölcsi támogatás kérése és igényzete mellett terjesztetnek fel az egyetemes konventre, minthogy azok megerősítésére a konventet a magas testület iránt tartozó minden illő tisztelet megadása mellett sem tarthatja egyházi törvényünk értelmében illetékes hatóságnak. De másfelől kerülni akarván mindazt ami szükség nélküli ellentétek felidézésére lehetne alkalmas, elhatározza a közgyűlés, hogy az alapszabályokat erkölcsi támogatás kérése mellett tudomásul vétel végett az egyetemes konventhez felterjeszti, sőt megerősítés végett is a konvent útján terjeszti fel a m. kir. belügyminiszterhez.

Ami az erdélyi egyh. ker. értekezletnek az egyesületünkhöz belépés módjára vonatkozó határozatát illeti, hogy t. i. mindenkor lelkészi hivatalosainak vezetésével lép be egyesületünkbe, ez közgyűlésünk szerint az értekezlet belkörü ügye lévén, határozatait nem igényel, amint hogy egyesületünk a belépés érintett módja ellen egyébként semmi kifogást nem tett.

18. sz. A lelkészi nyugdíjintézet ügyében közgyűlésünk a választmány javaslata alapján következő határozatot hozta

felkéri azon egyházkerületeket, melyek a lelkészekre nehezedő nyugdíjintézeti teher köny

nyebbitése végett még eddig intézkedéseket nem tettek, hogy gondoskodjanak lelkészeik fizetési kötelezettségeinek segélynyújtással való könnyítéséről. A nyugdíjintézet működésére nézve közgyűlésünk a következőket óhajtja:

a) az egyházi közérdekből történő nyugdíjaztatás esetén a beszámított egész fizetés adassék nyugdíjúl;

b) az özvegyek és árvák segélye minél előbb felemeltessék;

c) a segélyezett árvák száma ne korlátoztassék, hanem valamnyi árva részesüljön segélyben;

d) végkielégítéssel — lehetőleg — senki ne bocsáttassék el.

Benedek Pál indítványa értelmében felkéri közgyűlésünk az egyetemes konventet, hogy az emelkedő nyugdíjárulékknak a kongruás lelkészi javadalmak javára leendő levonása iránt, illetékes helyen közbenjárni méltóztassék.

19. sz. Dr. Székely József előadó ismerteti a megalakuló orsz. ev. szövetség célját, mely nem egyéb mint felekezeti különbség nélkül egy szövetségbe összevonni mindazokat, akik az 1848. XX. t.-c.-ben megalapított, felekezetek közötti teljes egyenjogúság és a lelkiismereti szabadság hívei és ez eszmékért anyagi áldozattal, de főleg erkölcsi munkálkodással küzdeni készek. A szövetség egyébként távol kívánja magát tartani a napi politikától és kizár minden agressivitást.

Az orsz. lelkész egyesület teljes lelkesedéssel ajánlja fel munkáját, támogatását a szövetség megalakítására s annak megalakulása esetén az orsz. ev. szövetségbe egyesületi minőségben leendő belépését ezennel elhatározza.

20. sz. Az 1909. évben Genfben tartandó Kálvin emlékűnnepélyre nézve

kimondja a közgyűlés, hogy az ünnepélyen elnöke és még egy tagja által hivatalosan képviselheti az Orsz. Ref. Lelk. Egyesületet, kikhez az önkényt jelentkezők mint az O. R. L. E. küldöttségéhez csatlakozhatnak. Ezenkívül Kálvinról a Bocskay füzetek mintájára népies füzetet ad ki, melynek jövedelme egy Kálvin alapra lesz fordítandó.

Kájel Endre indítványa egy, Genfben, az ünnepély alkalmából létesítendő magyar prot. egyháztörténelmi kiállítás ügyében a vá-

lasztmányhoz tétetik át figyelembe vétel végett.

21. sz. Kovács László az egyesület lapjáról referálván, határozati javaslatot terjeszt elő

a közgyűlés a javaslatot elfogadva kimondja, hogy a lap fenntartását továbbra is szükségesnek tartja sőt annak fejlesztését, bővítését óhajtja. S midőn az eddigi szerkesztőnek fáradozásáért halás köszönetét és elismerését fejezi ki, tekintettel nagymérvű elfoglaltatására őt a további tulságos megterheléstől akképen mentesíti, hogy a lap főszerkesztőjeül elnökét Dr. Baltazár Dezsőt választja meg, egyszersmind megbizza őt, hogy a lapnak úgy anyagi, mint szellemi ügyeire nézve saját belátása szerint intézkedjék.

22. sz. Tárgyaltatott Kocsis József javadalma alapján az „országos bevásárló szövetkezet“ ügye.

a közgyűlés kimondja, hogy az országos bevásárló szövetkezetnek a lapokban közölt alapszabályait elfogadja; a szövetkezetbe mint testület belép s tagjainak az egyévenkénti belépést hathatósan ajánlja. A szövetkezet vezetőségéül addig is mig azt a szövetkezet maga választja meg — kiküldi:

Vezérigazgatóul: Kocsis Józsefet s a vezető bizottságba tagokul: Dr. Ferenczy Gyula, Pólya Lajos, Barna Gyula, Csia Kálmán, Benkő István és Juhász László (tiszántuli) egyesületi tagokat.

23. sz. Juhász László (tiszántuli) előadó javaslata alapján.

kimondja a közgyűlés, hogy egy országos árvaház és internátus ügyében országos gyűjtést fog rendezni, e végből gyűjtőleveket bocsát ki. A lelkészeket pedig felkéri, hogy esküvők alkalmával perselyeket tétessenek ki a létesítendő árvaház és internátus céljaira.

24. sz. Kontra Aladár előadó beszámol a választmány által a lelkészi egyenruha ügyében kiküldött bizottság működéséről; bemutatja a Nemes Mihály történelmi festőművész tervezete alapján a bizottság által elfogadott s Csuha András papi szabó (Budapest IV. Papnövelde u. 8. I. em. 10. ajtó II. udvar) által mintául készített református lelkészi egyenruhát (tóga, főveg, öv, palást) s ajánlja azt a közgyűlésnek is elfogadásra;

kint kielégíteniünk kell, minden jövedelmünk felemészti. Foglalkoznunk kell tehát azon eszmével, hogy mi utonmódon kell csökkenteni kiadásunkat, hogy a már különben is ingadozó állapot, háztartásunkban az egyensúly meglegyen.

Azt hiszem, mindnyájan, kik figyelemmel kísérjük a társadalom különféle jelenségeit, vehetjük észre hogy jelenleg mindenben a verseny korát éljük. Azt hiszem, hogy a kereskedők, gyárosok is felébrednek, látjuk azt, hogy a nyakunkon a nemzetközi szocializmus, mely romba dönteni igyekszik a vagyont, vallást és lelkiismeretet. Ép e körjelek kijavításán kell küzdenünk együttesen, ha a magyar társadalom békéjét megteremteni akarjuk, hozzánk kell csatlakozni minden józan gondolkodású magyar embernek tehát kell, hogy a földműves, iparos, gyáros s egyéb minden téren foglalkozók kell, hogy társulásunkhoz csatlakozzék, mely tisztességes, művellet alapján áll, célja a nyugodt megélhetést biztosítani.

Tudom én azt, hogy ellenzéknek kell lenni, Deák Ferenczként még ha pénzen vesszük is meg. De nagyon természetes, ez ellenzéknek mindig a tisztességes uton kell haladni. Kell, hogy a különböző elemek harca oly mederbe folyjék, mely nem az iszapot kavarja fel, de a tiszta vizet hozza felszínre, mely mintegy védekező elem legyen a társadalom járvány betegsége ellen.

A „M. K. B. Sz.” zászlójára fel van írva, levetkezve a valaszfalak, nemzetiség és vallás, mi csak azt ohajtjuk, hogy e tarsulat minden tagja legyen hazáját igazan szerető, hazájaért életét is feláldozni tudó tagja, aki minden eselekedetében odairányítja tevékenységét, hogy a haza minden polgára nyugodt, békés életet éljen. Mi is heten elfogadva e magas megbizást, ez eszme keresztülvezetését magunkra vállalva, úgy teszünk, mint a szantóvető, kezünkbe vesszük az eke szarvát, nem nézünk sem jobbra, sem balra, hanem a cél fele.

És ha minden tagja e szövetségnek ily elvekkal harcol, biztos a győzelem! Nem kell itt Uraim milliokra vagy milliárdokra menő papi vagyon, vagy kegyuri irgalom, de kell egyetertes, együtterzés karöltve testvéri szeretettel, mely a Krisztusi szeretettől áthatva halad elő.

Az apostolok csak tizenketten voltak, mégis megtudtak nyerni a világot a krisztusi eszméknek.

A het angol takács, kik legelőször vették kezükbe a szövetséget eszméjét, mely már egy század óta küzd ma mar anyagi értékükkel uralják Anglia szárazföld és vizet. Ugyanis az angoloknál az u. n. filléregylet, melynek célja az anyaszentegyház szellemi és anyagi felvirágzása, mely alakulása 8 tized év ma már templomokat, paróchiákat, iskolákat, árvaházakat s diakonisa intézeteket állit s hazájában annak minden vidékén a humanizmus csarnokkal élnek és virágoznak.

Fel tehát és előre Testvéreim! Ne aggódjunk, itt nem kell egyéb, mint összetartás, csekély áldozat, melyet a legszegényebb napszámos is megtehet. Majd meglátjátok, hogy épen e saját érdekünkben kifejtett nemes munka még a legegyszerűbb napszámos kérges kezét is megfogja simítani.

A felhívó szózat különben is szétment az alapszabályval együtt a „Lelkészegyesület” című lap hasábjain. Tegyük meg tehát mindent, hogy a M. K. B. Sz. szervezése és alakítása minél előbb megtörténjék. Kövessünk el mindent addig, míg nappal van, hívjunk össze községenként népgyűléseket, ismertessük meg ennek alapszabályait, vegyünk fel ez alkalommal jegyzőkönyvet, mely hitelesítve legyen a tagok aláírásával s e jegyzőkönyvek Kocsis József sonkádi lelkészhez, mint vezérgazdátóhoz küldendők, míg a dunántúli egyházkerületben a nagyölvédi ref. lelkészi hivatal, Pólya Lajos mint igazgatósági taghoz.

Ez annyival inkább sürgős, amennyiben e jegyzőkönyvek bevonása után történhetik meg a nagy kereskedők, gyárosok és iparosokkal tárgyalás.

Én még ajánlom, hogy minden községben egy felügyelő-bizottság alakíttassék, mely figyelemmel kíséresse a bevásárlók érdekeit, különben itt még azt tudni kell, hogy e szövetségnek a tagság semmiféle felelősséggel nem jár, ellenkezőleg jogot nyer, hogy amely szerződéshez kötött kereskedőnél bevásárlását teszi, ott mindig követelheti azon percent engedményt, melyre a kereskedő kötelezve van.

Pólya Lajos
nagyölvédi ref. lelkész.
igazgatósági tag.

VEGYESEK.

— **Nyilt kérelem az elnökséghez.** Nagytiszteletű Elnök ur! Jelen évi kongresszusonkon a megjelenteket időkimelés céljából nem irtuk össze. Miután azonban a jelenvoltak pontos számbavételét több szempont sürgeli: azt hiszem, közhelyesléssel találkozom, ha arra kérek, hogy légy szives az utólagos összeírás iránt legcélszerűbben p. o. az egyházmegyei megbizottak útján intézkedni, s a pontosan megállapított létszámot annakidején majd lapunkban közhírré tenni. Sütő Kálmán ref. lelkész.

— **Az Orle. pénztárába fizettek:** Tóth Sándor Nemeskifalud, Farkas Jenő Póka 66 kor. A szegény ember mikor csak úgy él a

hogyan lehet (s mert képtelenség másképp élni, mint úgy „a hogyan lehet“) rendszeresen azzal vigasztalja magát: „há nem csurran, cseppen.“ Pénztárunk e „rendszeres“ állapotban — mint e nyugtázás is bizonyítja, meglehetősen túl van. Itt nemhogy, nem csordul, de imé: nem is igen cseppen. Tegyetek róla atyámfiak! Ha nem: én teszek róla valamit. Ugyanis már megszoktam a nyugtázásokat. S így mint a szenvedélyes pipás, rágyújt a fűzfa levélre is ha nincsen dohányja, én is elkezdtem már azon összegeknek nyugtázását: melyek még nem fizették ki. Ilyenformán nagy csoda lesz ha a 12-ös bizottságból is be nem kerül, vagy egy pár név ebbe a gárdába. Ez pedig nem lenne valami „jó bizonyítvány“ minékünk. Kérem, hogy a ki nem találja alkalmoszerűnek e megjegyzést, legyen elnéző velem szemben. Nem tehetek róla. Már megszoktam legalább is akkora terjedelmű nyugtázást, mint a mekkora helyre e pár sor elfér. E tünet azonban egyszersmind prototypusa annak a bekövetkezendő nyugtázási formának is melyet az elébb jelzék. Ilyen terjedelmű lesz hetenként a nem fizetők névsora. Mindössze az a vigasztalásom, hogy úgy egy félesztendő alatt bevégezhetem ezt a „könnyű“, de nem igen „gyönyörűsége“ munkát. Etéd, 1908. okt. 16. Csia Kálmán.

— **Egy kiváló református ember halála.** A múlt tavaszon elhunyt Kiss Áron püspöknek fia dr. Kiss Áron a múlt napokban meghalt Budapesten. Nagy embernek nagy fia volt az elhunyt. A budai paedagogium tanára, majd igazgatója és a fővárosi kálvinista egyháznak egyik oszlopos tagja. Az ő kezdeményezésére jött létre többek közt a Nagypénteki ref. Társaság. Ritka műveltségű, nagy tudományú, puritán jellemű férfi volt az elhunyt. Neve fennmarad, emléke áldott.

— **Vallásos népkönyvtárak.** A Magyar Prot. Irodalmi Társaság a jövő évet, mint Kálvin születésének négyszáz esztendő fordulóját, vallásos népkönyvtárak szervezésével szeretné megünnepelni. E végből megkérte a konvent elnökségét, hogy az amerikai és romániai ref. gyülekezetek számára szervezzen vallásos népkönyvtárakat, felkérte az egyes egyházkerületeket, hogy a fiókegyházak és szórványok körében, végül az országos lelkész-könyvtár-bizottságot, hogy a parochiális könyvtárakkal kapcsolatban állítsanak vallásos népkönyvtárakat. Társaságunk 3 K. segítő tagdíjért a Házi Kincstár kötetével és a Koszoru 10 füzetével gyarapítaná évenként e könyvtárakat. A társaság megkeresései rokonszenves fogadtatásra találtak, de érdemleges választ még csak a konvent adott, a mely az eszmét

életrevalónak találja s kiadta az amerikai és romániai egyházaknak, hogy arra javaslatot készítsenek, addig is 4000 Koszoru-füzetet rendelt az amerikai egyházak számára.

— **Háromszázezer korona jótékony célra.** Minap bontották fel Kolozsvárott Szacsvey Sándornak, az erdélyi református egyház nem rég elhunyt főgondnokának végrendeletét. A végrendelet szerint az elhunyt és felesége, báró Wesselényi Josefín, háromszázezer koronát tevő vagyonukat jótékony célra hagyományozták. Az összegből a kolozsvári református teológia hatvanezer, a református kollégium negyvenezer, a nemzeti színház, a jótékony nőegylet, a siketnéma árvaház, a vöröskereszt-kórház, az önkéntes mentőegyesület, az egyetemi menza husz-huszezer koronát kapnak, a kisebb összegeket is mind kulturális társadalmi és jótékony cél szolgáló egyesületek kapják.

Felelős szerkesztő: **Dr. Ferenczy Gyula.**

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

STOWASSER J.

cs. és kir. udv. hangszergyáros

☞ a m. kir. zeneakadémia, színházak, hadsereg, művészek stb. szállítója ☞

Budapest, II., L nchid-utca 5.

Ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű vonós-, húros-, fuvó- és ütőhangszereit.

Specialista: húros, vonós, fuvóhangszerek készítésében és javításában. — **Hangfokozó-gerenda!!** mely által bármely hegedű, gordonka, melybe az illesztetik, sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) **Kezesség minden egyes hangszernél.** — **Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt.** Régi mesterhegedűk vétele és eladása. **Legnagyobb gyár és raktár.** Saját találmányú (Rákóczi) tárogató; általános elismert legjobb, mely tökéletes solo-hangszerré általam konstruáltatott. Iskolával 35 frttól feljebb. — **Orgona-harmoniumok.** A gyönyörű hang, melyet a világhírű legjobb gyártmányú amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet.

65 forinttól minden árban kapható.

Az összes hangszerek javítása különleges szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kívánatra bérmentve küldetik. — Kivétel nagyban és kicsinyben.

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

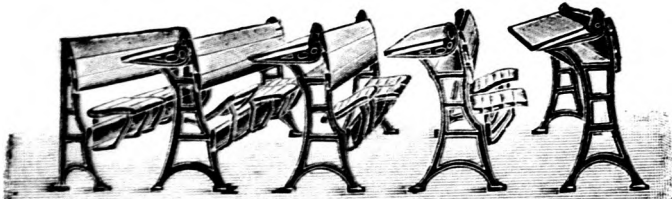
könyvnyomdája

a legolcsóbban és izléseken készít mindenféle
nyomdai munkát, u. m.

Táblázatok, Alapszabályokat, Könyveket,
Műveket, Báli meghívókat, Névjegyeket,
Röpiratokat, Adó könyvecskéket, Lapokat,
Termény-, Pénz-, Magtárkezelési íveket,
Lakodalmi kártyákat Stb.

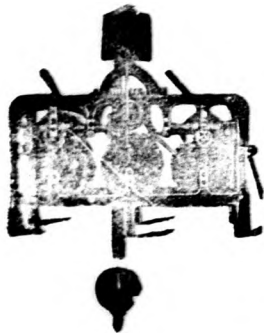
FEIVEL LIPÓT UTÓDAI

Budapest, IX., Ipar-u. 4. sz.

Iskolapad, irodabutor, torna-
szerek gyártása.

Toronyórák

palota-, varosházi-, gyári- és lak-
tanya berendezését a legelőnyöseb-
ben eszközli

Mayer Károly utóda
Müller János
első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =
Budapest, VII., Csömöri-u.
50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Kálvin János művei.

Szerkeszti CZEGLÉDI SÁNDOR.

Eddig megjelentek :

1. A genfi egyház kátéja.

Fordította Czeglédi S. Ára 60 fillér

2. Az egyház reformálásának szükségességéről.

Fordította Czeglédi S. Ára 80 fillér.

3. Kálvin János értekezése az ereklyéről.

Franciából fordította Czeglédi S. Ára 50 fillér.

4. Sadolet biboros levele. Kálvin válasza

Fordította Ladányi Pál. Ára 60 fillér.

5. III. Pál pápa levele Kálvin János megjegyzéseivel.

Fordította Czeglédi S. Ára 50 fillér.

6. A párisi theol. fakultás hitcikkei Kálvin elleniratával.

Fordította Pongrácz József. Ára 50 fillér

Minden kötet külön kapható.

E hat mű egy diszes kötetben is meg fog jelenni.

— A 25 ivnyi terjedelmű kötet ára 4 k. 50 fill. —

Mind e művek megrendelhetők

a Magyar Kálvin-fordítók bizományosánál

Kis Tivadar könyvkereskedésében PÁPÁN

BORSAJTÓK

szőlőzuzók

puttonok

bornyemő zsákok

raktára

Sesztina Lajos

vaskereskedésében

Debrecen, Piac-u. 32.